

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Актуальність

Протягом останніх трьох десятиліть докорінно змінилось життя: змінився політичний устрій, економіка, суспільні цінності. Зміни, що сталися у суспільстві сприяли ослабленню виховного потенціалу сім'ї, що призвело до деформації фізичного, духовного, морального, емоційного розвитку дітей. Сім'я, опинилась в центрі багатьох кризових процесів суспільства, і тому потребує особливої уваги з боку різних соціальних інститутів.

Соціально-педагогічний аналіз життя сучасних дітей дозволяє виявити ряд характерних особливостей. Сьогодні діти живуть в екологічно, психологічно і соціально небезпечній ситуації. Кожен з цих чинників впливає на життя дитини. Відсутність ідеалів, взірців для наслідування, нестабільність у суспільстві призводить до вираженої психологічної неврівноваженості дітей.

Проведені дослідження, бесіди з педагогами, спілкування з батьками під час психологічних консультацій виявили існування труднощів, щодо сімейного виховання. Визначено причини неусвідомленого батьківства:

- недолік знань у батьків про те, як виховувати дітей – 75 %;
- надмірна зайнятість батьків, відсутність контролю з їх боку – 80 %;
- часті конфлікти у сім'ї – 70 %;
- авторитарне виховання – 70 %.

Дослідження показують, що дві третини батьків і матерів визнають недостатність своїх психолого-педагогічних знань, наявність проблем у спілкуванні з дітьми, необхідність професійної допомоги.

Освіта батьків має давню історію. Вона пов'язана з діяльністю таких видатних педагогів, учених, як К.Д. Ушинський, П.Ф. Лесгафт, С.Ф. Русова, А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський. Унікальним є досвід роботи В.О.Сухомлинського «Школи для батьків», закладений на підґрунті гуманістичного світогляду: повага до особистості дитини, виховання всебічно розвиненої особистості, провідна роль морального виховання дітей

у сім'ї, врахування індивідуальних особливостей та нахилів дитини, розуміння батьками відповідальності за виховання дитини перед суспільством.

Проблема підвищення рівня педагогічної культури батьків потребує уваги з боку різних соціальних інститутів, покликаних формувати нові підходи до інтеграції з сім'єю у вихованні дітей, одним з яких є дошкільний навчальний заклад.

Проблему освіти батьків потрібно вирішувати на новому рівні. Розглядати формування компетентного батьківства шляхом інтеграції когнітивного, емоційного, чуттєвого, духовного, діяльнісного підходів.

1.2. Мета і завдання

Метою програми є створення психолого-педагогічного середовища щодо підвищення батьківської компетентності та гармонізації дитячо-батьківських стосунків в умовах ДНЗ.

Завданнями програми є:

Актуалізація потреби батьків в отриманні спеціальних знань, умінь, навичок щодо побудови гармонійних дитячо-батьківських стосунків.

Мотивація батьків до взаємодії зі спеціалістами ДНЗ.

Інформування батьків про вікові та індивідуальні психологічні особливості розвитку дитини.

Формування гуманістичної позиції батьків.

Проведення з батьками занять з елементами тренінгу щодо особистісно-орієнтованої взаємодії з дитиною.

1.3. Практична значимість програми

Програма є результатом узагальненого теоретичного і методичного матеріалу, практичного досвіду, в процесі роботи з батьками.

Програма спрямована на підвищення батьківської компетентності щодо виховання дитини та взаємодії з ДНЗ.

1.4. Очікувані результати

Результати роботи показують, що діти, батьки яких навчалися за даною програмою, конструктивніше вирішують виникаючі проблеми в сім'ї, в більшій мірі задоволені стосунками з дітьми.

Оцінювання результатів роботи здійснюється методом анкетування, опитування.

II. УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ

Програма розрахована на один навчальний рік і реалізується поетапно:

1 етап – рекламування та запрошення батьків у навчальні групи.

2 етап – мотивація батьків, дається інформація щодо реалізації програми.

3 етап – проведення заходів психолого-педагогічної просвіти батьків.

4 етап – аналіз ефективності проведених заходів.

Загальний обсяг 16 год.

Програма складається з 8 занять, тривалістю 2 години (один раз в місяць).

Заняття проводяться з групою батьків в 16-20 осіб.

2.1. Форми співробітництва

Серед найбільш популярних форм співробітництва, що використовуються в психолого-педагогічній просвіті батьків є: зустрічі «круглого столу»; батьківська конференція; консультація; педагогічна «вітальня»; заняття з елементами тренінгу; ділова гра. Сімейні вечори типу: «Різдвяні свята», «Свято Софії», «Родинне свято», «Масляна», тематичні дозвілля дітей і дорослих на основі календарного, фольклорного матеріалу, спортивних свят типу «Папа, мама, я – спортивна сім'я», консультації, бібліотека сімейного читання; робота «телефону довіри»; День відкритих дверей; виставки малюнків про сім'ю і створення «Дерева Роду», акції з участю дітей і дорослих, тощо.

З метою підвищення ефективності проведення занять рекомендується формувати батьків дітей однієї вікової групи.

2.2. Зміст програми

Теми, рекомендовані для сімейного виховання

Для дітей третього року життя: Психологічні особливості розвитку дитини 3 року життя. Адаптація дитини до дошкільного закладу. Сензитивні періоди в розвитку дитини 3 року життя. Фізичний розвиток дитини 3 року життя. Формування культурно-гігієнічних навичок. Формування навичок

самообслуговування. Організація здорового способу життя дитини в сім'ї. Гра дитини 3 року життя.. Безумовне прийняття дитини.

Для дітей четвертого року життя: Криза 3 років. Психологічні особливості розвитку дитини 4 року життя. Фізичний розвиток дитини 4 року життя. Гра дитини 4 року життя.. Реалізація освітньої програми. Права дитини. Любов і невдоволення дитиною. Природа примх і впертості. Користь і шкода телебачення. Мовленнєвий розвиток дитини.

Для дітей п'ятого року життя: Психологічні особливості розвитку дитини 5 року життя. Фізичний розвиток дитини 5 року життя. Сюжетно-рольова гра. Реалізація освітньої програми. Зона найближчого розвитку. Особистісно зорієнтоване виховання. Сім'я як носій культурних і духовних цінностей. Двомовна сім'я. Продуктивні види діяльності: малювання, ліплення, аплікація, оригамі. Педагогіка батьківського заборони. Організація домашніх свят. Роль книги у вихованні і розвитку дитини.

Для дітей шостого року життя: Психологічні особливості розвитку дитини 5 року життя. Криза 6 років. Фізичний розвиток дитини 5 року життя. Підготовка дитини до школи. Полорольова ідентифікація. Екологічно цінна поведінка. Дитячі конфлікти. Дружні стосунки з однолітками. Як виражати «заборонені» почуття. Задоволення потреб дитини (А.Маслоу). Формування гуманістичних почуттів. Гра як соціальний експеримент. Книга як джерело життєвої мудрості. Театралізована діяльність вдома. Компютер: шкода і користь.

2.3. Теоретичне підґрунття програми

Програма психолого-педагогічної просвіти батьків ґрунтується на ідеях гуманістичної психології. У західній психології цей напрям розглядається в концепціях Р.Оллпорта, А.Маслоу, К.Роджерса, Ш.Бюллер, В.Франкла, Р.Мея та багатьох інших. Ідеї гуманістично спрямованої психології знайшли відображення в практиці виховання дітей у сім'ї та суспільстві (Т.Гордон, М.Снайдер, Р.Снайдер), де особлива увага приділяється вмінню слухати і

розуміти дітей. При цьому розуміння розглядається не просто як техніка або використання правильних слів, а як модель взаємин дорослого з дитиною.

III. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОСВІТИ БАТЬКІВ

3.1. Форми психолого-педагогічної просвіти батьків.

Розглянемо різні форми психолого-педагогічної просвіти батьків.

Лекції вузьких фахівців. Ця форма роботи ефективна, якщо потрібно розкрити одну із проблем розвитку дитини: медичну, психологічну, соціальну. Психолог, або педагог обґрунтовує актуальність проблеми, а спеціаліст ґрунтовно на науковому рівні її розкриває. Такі лекції допомагають батькам звернути увагу на ті сторони виховання та навчання дітей, які викликають інтерес.

Диспут. Ця форма роботи з батьками вимагає великої уваги до організації і проведення. Тема диспуту повинна зацікавити батьків. Питання, над якими пропонується подумати батькам перед диспутом, мають бути актуальними, націлювати на пошук істини. Успіх диспуту визначається вступним словом ведучого, який охарактеризовує стан проблеми, пов'язує її з життям, показує, як розкрита ця тема в літературі. Ведучий спрямовує виступи батьків, не дозволяючи їм відхилитися від теми диспуту. Наприкінці диспуту ведучий робить узагальнення.

Психолого-педагогічний практикум. Перевага психолого-педагогічного практикуму в тому, що він спонукає батьків до активних виховних дій, озброює їх навичками і вміннями взаємодії з дитиною в умовах сім'ї. Практикум проводиться після лекції, або бесіди з певної теми з метою практичної реалізації досліджуваної теми, пов'язання з практикою сімейного виховання.

Зустрічі «за круглим столом». Ця форма психолого-педагогічної освіти необхідна як батькам, так і педагогам. При виникненні конфліктної ситуації, або складної виховної проблеми бажано зібратися разом «за круглим столом», за потреби запросити потрібних фахівців з тим, щоб на основі взаємної поваги, наступності і єдності вимог спільно вирішити проблему виховання. Участь фахівців допоможе вирішувати питання професійно.

Зустріч «за круглим столом» можна проводити і за «уявної проблеми» у формі ділової гри.

Конференції для батьків. В основному вони присвячуються обміну досвідом виховання дітей у сім'ї. Теми конференцій мають бути максимально конкретними. Для того щоб зібрати цікавий матеріал і привернути увагу батьків, напередодні проводиться анкетування. Конференція відкривається вступним словом ведучого (психолога або педагога). Далі з короткими повідомленнями про власний досвід з конкретних питань виховання дітей у сім'ї виступають батьки. Чим більше батьків бере участь в підготовці та проведенні конференції, тим більше результативною вона буде.

Групові дискусії. Дискусії, які використовуються на зустрічах, підвищують психолого-педагогічну грамотність батьків. Дискусію планує психолог, або педагог, побудувавши своє повідомлення таким чином, щоб до нього увійшли актуальні питання, що стимулюють батьків висловити свою думку. Дискусію можуть ініціювати батьки.

Навчальний експеримент. У цьому випадку батьки отримують завдання від психолога, або педагога навчити дитину якогось способу поведінки, спілкування або навчального навичка. При цьому батьки ознайомлюються з етапами і результатом експерименту.

Аналіз комунікацій в системі «дитина – батьки» при вирішенні проблем дитини. Підбираються приклади на різні варіанти взаємодії батьків і дитини, батьки навчаються методам трансактного аналізу.

Аналіз ситуації. Педагог пояснює батькам технологію вирішити проблеми: пасивного слухання (прояснення сутності проблеми); активного слухання (розуміння почуттів дитини); навчання дитини аналізу проблеми і пошуку її рішення.

Відеокоррекція. Педагог, або психолог програє ситуації, при цьому ведеться відеозапис взаємодії батьків з дитиною. Після програвання проглядається відеозапис і робиться аналіз.

Демонстрація відеофільмів. При перегляді відеозаписів різних педагогічних ситуації є можливість поглянути зі сторони на обговорювану проблему. В цей час батьки можуть аналізувати вчинки своїх дітей. Іноді перегляд відеосюжетів викликає у батьків ефект «упізнавання» себе в поведінці дитини. Якщо фільм за змістом відповідає темі лекції, то ефективність і фільму, і лекції підвищується. Сюжет відеофільму може служити початком диспуту, дискусії, а також темою зустрічі «за круглим столом».

Семинар передбачає співробітництво психолога, педагога і батьків у вирішенні проблем сімейного виховання. Для того, щоб така співпраця задовільняла всі сторони і досягало істотних результатів, необхідно створити особливу форму спілкування в системі: батьки – психолог - педагог, яку можна позначити як діловий контакт.

Активізація виховних можливостей сім'ї досягається за умови оптимального поєднання колективних та індивідуальних форм роботи з батьками. Ефективність колективних форм роботи залежить від творчого підходу до заходу, продуманості, аналізу її змісту і результатів.

Консультації. Індивідуальні консультації проводяться за запитом батьків, або з ініціативи педагога, психолога. Групові консультації є формою психолого-педагогічної просвіти батьків, плануються заздалегідь.

Обов'язковою передумовою успішного результату консультування є вміння психолога створити довірчі, відверті стосунки з батьками, в основі яких лежить безумовна повага, розуміння проблеми батьків. Недопустима критика батьків, сумніви в їх педагогічній компетентності, несхвалення дій батьків може спровокувати у них сильні захисні реакції і щонайменше закрити шлях для відвертого обговорення проблеми.

Доцільним є розташувати матеріал з психолого-педагогічної освіти батьків за наступною структурою: лекції з загальних питань; аналіз результатів психологічного обстеження; практичні заняття; групові консультації; індивідуальні консультації.

3.2. Групові методи психолого-педагогічної просвіти батьків: тренінги, заняття з елементами тренінгу.

Тренінги – цикл занять з батьками, що передбачає набуття певних знань, умінь, зміну ставлення до дитини. Метою проведення тренінгів є розширення комунікативних можливостей батьків, їхніх уявлень про себе і про дитину, зміцнення позитивних якостей учасників, розуміння інших людей, пошук оптимальних шляхів спілкування з дитиною на підставі повного її прийняття, методів виховання дитини, активізації її внутрішніх психологічних ресурсів для вирішення різноманітних проблем виховання і розвитку дитини

Групові методи психологічної роботи як в силу економічності, так і в силу своєї ефективності, в ряді випадків є більш результативними у порівнянні з індивідуальною роботою. Мета тренінгів - допомогти батькам засвоїти якомога більше відповідних типів конструктивної взаємодії. Взаємодія повинна будуватися на основі принципу рівних цінностей і взаємної поваги

ТРЕНІНГ ВЗАЄМОДІЇ БАТЬКІВ З ДІТЬМИ

Заняття №1 Актуалізація образу дитини в собі

Мета. Створити сприятливі умови для роботи в групі. Розвинути здатність батьків до децентрації. З'ясувати очікування і побоювання батьків. Актуалізувати образ дитини в собі.

Учасникам пропонується встановити правилами роботи в групі.

Учасникам пропонується встановити правилами роботи в групі.

- Активність: кожен учасник має можливість висловитись.
- Повага: члени групи поважають цінності і погляди кожного, навіть, якщо не згодні з ними.
- Незасудження: обговорюються ідеї, пропозиції, а не люди, що їх висловили.
- Довіра до членів групи.
- Конфіденційність: те, що відбувається в групі не виносити за її межі.
- Актуальність: обговорювати тільки те, що відбувається «тут» і «зараз».
- Позитив: під час спілкування спиратись тільки на позитивні якості людини.
- Такт: уважно слухати співрозмовники, задавати питання тільки після того, як людина закінчить говорити.
- Краткість: всі учасники говорять зауваження коротко і по суті.

Учасникам пропонується познайомитись.

- Назвати своє ім'я.
- Розказати про свою дитину.
- Розказати причину приходу на заняття.

1. Вправа «Моє ім'я - мій характер»

Інструкція. Учасникам пропонується поміркувати про значення власного імені. Чи подобається воно, що воно виражає? На кожну літеру власного імені назвати власні риси характеру.

2. Вправа «Я тебе розумію»

Інструкція. Учасникам пропонується закінчити речення так, як, на їх думку, закінчила би його дитина:

- Мені радісно, коли ...
- Я сумую, коли ...
- Мені страшно, коли ...
- Я серджуся, коли...
- Я пишаюся, коли ...

По закінченні вправи порівнюються відповіді батьків і дітей (напередодні діти виконують цей тест з психологом). Ступінь співпадання відповідей вказує на здатність батьків поставити себе на місце дитини, здатність до децентрації.

Проводиться обговорення.

3. Вправа «За що мене сварять»

Інструкція. Учасникам пропонується завершити речення:

- Я себе сварю за те, що я ...
- Інші мене сварять за те, що я ...
- У дитинстві мене сварили за те, що я ...

Після кожного циклу відповідей відводиться час для обговорення:

- Що ви відчули?
- Що, можливо, вас здивувало?

4. Вправа «Занурення в дитинство»

Інструкція. Учасникам пропонується ситуація взаємодії між батьками і дітьми і дається завдання уявити себе на місці дитини. Використовується релаксаційна музика.

«Занурення в дитинство». Сядьте зручніше, ноги поставте на підлогу, так, щоб вони добре відчували опору, зіпріться спиною на спинку стільця. Закрийте очі, прислухайтеся до свого подиху, воно рівне і спокійне. Відчуйте важкість у руках, в ногах. Потік часу забирає вас у дитинство, в той час, коли ви були маленькими. Уявіть теплий весняний день, вам 5, 6 або 7 років,

уявіть себе в тому віці, в якому ви краще себе пам'ятаєте. Ви йдете по вулиці, подивіться, що на вас одягнуте, яке взуття, одяг.

Вам весело, що ви йдете по вулиці і поруч з вами близька людина, подивіться, хто це, ви берете його за руку і відчуваєте його теплу надійну руку. Потім ви відпускаєте його і тікаєте весело вперед, але не далеко, чекаєте свою близьку людину і знову берете її за руку. Раптом ви чуєте сміх, піднімаєте голову і бачите, що тримайте за руку зовсім іншу, незнайому вам людину. Ви обертаєтесь і бачите, що ваша близька людина стоїть ззаду і посміхається. Ви біжите до нього і знову разом за руку йдете далі і разом смієтеся над тим, що сталося. А зараз настав час повернутися назад в цю кімнату, і коли ви будете готові, ви відкриєте очі.

У цьому сюжеті актуалізується почуття прихильності і переживання втрати, хоча і миттєвої, близької людини. Ситуація може пробудити в учасників тренінгу як теплі, так і тривожні почуття, вона дозволяє побути дитиною і усвідомити, що означає присутність надійного дорослого в цьому віці, яка його найбільша роль для формування впевненості у подальшому житті.

5. Вправа «Білля про права»

Інструкція. Учасникам пропонується розподілитись на дві групи. Одна група представляє «дітей», а інша – «батьків». Завдання кожної групи полягає в складанні списку своїх Прав. «Діти» пишуть свої права, виходячи зі своїх дитячих ролей, для цього потрібно уявити себе на місці дитини, або згадати себе в дитинстві.

Після того як кожна група закінчила підготовку такого списку (протягом 15-20 хвилин), «батьки» і «діти» починають по черзі пред'являти ці права один одного, причому кожне право може бути внесене в остаточний список тільки тоді, коли воно прийняте іншою стороною. Кожна сторона має можливість відхилити якесь право або наполягати на його зміні. Ведучий регулює дискусію і розташовує прийняті обома сторонами Права.

Якщо дискусія затягується, ведучий прояснює, чому сторони не можуть домовитися, і припиняє обговорення, скориставшись правом вето. На обговорення кожного пункту відводиться 3 хвилини.

Обговорення заняття, підбиття підсумків.

Заняття № 2 Способи особистісно – зорієнтованої взаємодії

Мета. Допомогти батькам оволодіти способами особистісно – зорієнтованої взаємодії. Транслювати позитивний образ дитини.

Хід заняття.

Привітання, формулювання теми заняття.

1. Вправа «Психологічна скульптура»

Інструкція. Учасникам пропонується утворити пари. Один учасник – батько (стоїть), інший – дитина (наприсядки), батько веде дитину, вони розмовляють. Обговорити, що бачить кожен учасник. Помінятися місцями.

Провести рефлексію: поділитися думками, почуттями, відчуттями; звернути увагу на те, що найкращий і продуктивний контакт відбувається за умови, коли співрозмовники займають позицію «очі в очі».

2. Вправа «Дистанція спілкування»

Інструкція. Учасникам пропонується почати вести діалог, сидячи навпроти, а потім відсунутись на відстань не менше чотирьох метрів і продовжити бесіду.

Провести рефлексію: поділитися почуттями, підвести до висновку, що при великій дистанції контакт погіршується.

3. Вправа «Простір спілкування».

Інструкція. Учасникам пропонується почати вести діалог, сидячи один до одного спиною. Провести рефлексію: поділитися почуттями, чи є розмова продуктивною.

Міні-лекція. Позитивне ставлення до дитини, стан захищеності і довіри до світу, позиції «над» і «разом» з дитиною.

4. Вправа «Батьки і діти»

Інструкція. Учасникам пропонується утворити пари, в яких виконують ролі батьків і дитини, «батьки» мають висловити почуття до «дитини», торкаючись до її тіла і супроводжуючи свої дії пестливими словами. Через три хвилини помінятися ролями.

Провести рефлексію: поділитися почуттями, яку роль подобалось виконувати - бути дитиною чи батьками? Чому?

5. Казка «Казка про милостиву долю».

Учасникам пропонується послухати казку Д.Соколова «Казка про милостиву долю».

Росли два дерева: молоді і красиві. Вечорами вони шепотілися про долю.

- Я виросту високим і розкидистим, - сказало одно. - У мене в гілках оселяться птахи. У моїй тіні ховатимуться олені і зайці. Я першим зустрічати сонячні промені і вранішній вітерець. Пройде час, і мене оточать мої діти. Вони будуть такі маленькі і чудові...

- Ні, сказало інше, - рости страшно. Взимку сильні морози, влітку сушить сонце. Цілий день трудяться корені, направляють воду вгору, годують листя. Ні, нехай краще мене візьмуть лісоруби, а потім тесляр виточить з мене що-небудь прекрасне. Я лежатиму на оксамитовій подушці...

І що б ви думали? Прийшов бородатий лісоруб і зрубав друге дерево. Частина його спалили в печі, а з ствола тесляр зробив різьблену скриньку. Довго скринька лежала на оксамитовій подушці, зберігаючи в собі сережки, намисто і дорогі парфуми. Потім потихеньку розсохлася, замок зламався. Скриньку віддали дітям, вони її швидко доламали і викинули.

Десь на дворі валялися її трісочки до зими, а там вже - запитуй у вітру! Вітер запитає дерева в лісі, і одно з них - те, що було колись першим деревцем, - розповість, що ворони звили на ньому гніздо, вбудувавши в стінки трісочки старої скриньки, як подружки упізнали один одного і здивувалися милостивій долі.

Вони досягли своїх цілей, а ви досягнете своїх.

У казці за допомогою метафори зображені різні підходи до долі.

Рефлексія. Учасники діляться враженнями про зустріч.

Заняття № 3 Техніка активного слухання

Мета. Познайомити батьків з технікою активного слухання, використанням прийомів активного слухання: віддзеркалювання почуттів.

Хід заняття

Привітання, формулювання теми заняття.

1. Вправа «Подарунок».

Інструкція. Учасникам пропонується по черзі невербально подарувати подарунок сусідові зліва. Після завершення кола кожний учасник називає подарунок, який він отримав.

Міні-лекція. Активне і пасивне слухання.

Види слухання: рефлексивне (активне), нерефлексивне (пасивне), емпатичне.

Активне слухання – це мистецтво розуміння смислу повідомлень. Активний слухач запитує співрозмовника, чи вірно він зрозумів. Цим слухач повідомляє: «Я приймаю вас і хочу зрозуміти». Якщо у дитини є емоційна проблема (вона засмучена, ображена, зазнала невдачі, грубощів) її потрібно активно вислухати. Активне слухання створює атмосферу тепла, полегшує вирішення проблем дитини.

Прийомами активного слухання є: приговорювання ситуації, відображення почуттів, уточнення, підведення підсумків. Переказ (приговорювання) - це виклад своїми словами того, що сказав співрозмовник. Ключові слова переказу: «Ти говориш, що ...», «Як я розумію ...». Переказ проблеми дитини є видом зворотнього зв'язку: «Я тебе чую і розумію».

Уточнення (з'ясування) відноситься до безпосереднього змісту того, що говорить інша людина. Наприклад: «Поясни, будь ласка, що це означає?», «Чи не повториш чи ще раз?» Уточнення слід відрізнити від розпитування. Насильне розпитування може зруйнувати бажання співрозмовника говорити.

Відображення почуттів - це проговорювання почуттів, які відчуває інша людина. «Мені здається, ти ображений». «Мені здається, ти роздратований». Почуття потрібно називати в позитивній формі, так як

запитання менше викликає співчуття. Цей прийом сприяє встановленню контакту і підвищує бажання людини розповідати про себе.

Обговорювання не повинно перетворюватися в оцінювання. Наприклад: «Треба бути кращим...». Оцінювання блокує бажання розповідати.

Резюмування використовується в тривалих бесідах і переговорах наприкінці розмови, наприклад: «Отже, ми домовилися з тобою, що...».

Нереклексівне (пасивне) слухання - це вміння уважно мовчати, не втручаючись в розповідь співрозмовника своїми зауваженнями. Це доречно тоді, коли співрозмовник проявляє глибокі почуття (гнів, горе, розпач) і хоче це обговорити. Відповіді при нереклексівним слуханні мають бути зведені до мінімуму типу реплік: «Так!», «Розумію!», «Продовжуйте...», «Цікаво», тощо. Якщо дитині важливо лише розказати ситуацію, такого способу слухання достатньо.

Емпатичне слухання дозволяє переживати ті ж почуття, які переживає співрозмовник, відобразити їх, зрозуміти емоційний стан співрозмовника. При емпатичному слуханні не дають порад, не прагнуть оцінити, не моралізують, не критикують, не повчають.

2. Вправа «Прийоми переказу»

Інструкція. Учасникам пропонується робота в парах для тренування прийому переказу. Один партнер слухає і переказує думки співрозмовника. Потім міняються ролями. Тема для обговорення повинна бути та, яка, на думку батьків, турбує дитину.

Провести рефлексію, поділитися почуттями, враженнями після проведеного вправи.

3. Вправа «Ситуація»

Інструкція. Учасникам пропонуються різні ситуації, потрібно описати почуття, які відчуває дитина і її стан.

Приклади ситуацій:

Ситуація 1. Сьогодні, хлопчик забрав у мене машинку.

Почуття: засмучення, образа.

Стан: ти дуже засмучений, тобі було дуже прикро.

Ситуація 2. Дитині зробили щеплення, вона плаче

Почуття: біль, злість.

Стан: тобі боляче і ти розлютився.

Ситуація 3. Сьогодні на занятті з фізкультури я посковзнувся і впав, а всі діти сміялись.

Почуття: сором, образа.

Стан: тобі було боляче і ніяково.

ситуацій 4. Дитина загубила іграшку.

Почуття: страх, досада.

Стан: ти злякався, тобі шкода загубленої іграшки.

Рекомендація: вдома у спілкуванні з дитиною використовувати методи і прийоми активного слухання.

4. Казка «Чайка Доллі»

Учасникам пропонується послухати казку Д.Соколова «Чайка Доллі»

Чайки - чудові птахи. Я обожаю чайок. Коли вони летять над морем, я не в силах відірвати від них погляду, у мене завмирає дихання і самі собою піднімаються руки. Одна моя знайома чайка Доллі, досягнувши заміжнього віку, побудувала затишне гніздечко і села в нього насиджувати чотири білі яйця. Вона була дуже дбайливою і відповідальною мамою. Дуже рідко вона відлітала від своїх яєць на море, попити і схопити пару рибок - і відразу поспішала назад до своїх яєць.

І ось що сталося одного разу, коли Доллі зголодніла. Вона прикрила яйця травою і пухом і полетіла вниз. Так приємно було летіти на пружних крилах і так чудесно було ловити вертких рибок в теплій воді. Щаслива Доллі трішки затрималася біля моря; але потім захвилювалася і полетіла в гніздо.

О жах! Одно яйце було розбите! Пух і трава були розкидані, а половинки шкаралупи лежали зовсім не там, де повинні бути.

В гнізді з'явилась якась Істота, потім тіло Істоти затряслось, і з'явилося око, потім інше, потім і рот.

- Так! - оголосило маленьке опудало. – Це - Я.

- Негідник! - розлютилася чайка. - Вбивця! Ти навіщо, - і тут вона заплакала, - моє яйце...

Опудало зморщилося - не то від страху, не то в подиві. Воно навіть закрило очі.

- Зараз усіх чайок скличу. - крізь сльози говорила Доллі. - Судити тебе будемо. Заклюємо. Ти навіщо яйце моє розбив?

- Так я звідти... – забелькотало опудало. -Я сам звідти...

- Що? Звідки ти? - схлипувала Доллі.

- З цього... Як ось ті... Білого... Я там усередині сидів, - розплакався нарешті прибулець.

Чайка подивилася на нього, потім на шкаралупу, потім знову на нього. - Ой-ой-ой, - Тут і пояснювати нічого, ти ще недорозвинувся, щоб гуляти. Ось подивися, - і Доллі показала йому на три яйця, що залишилися. - І тобі так треба.

Давай, малюк, давай, мій хороший. Посадила його в одну половинку, прикрила іншій і сіла згори.

- Зручно? - запитала Доллі.

- м-м-м, - донеслося знизу. - Так собі. Довго мені так?

- Доки не виростеш. Сиди, мій хороший. Не висовуйся. Пройшла година. Доллі задрімала.

Пташеня постукало в сусіднє яйце і зашепотіло: - Перший, перший, я четвертий, прокидайся.

- А я не сплю. Як справи на вулиці? – Божевілля. Насварили і в шкаралупу повернули.

- Н-да... А що там? - Там море... Таке красиве. У б туди злітав!.

- Я теж хочу, - захвилювався Перший.

- І я! І я! - запищали Другий і Третій.

- Діти, чого ви там? - раптом прокинулася чайка.

- А ми вже не діти! - закричали усі четверо. Раз! - І вилупилися.

Це весела казка на одну з найсумніших тем. Неначе мама життя дає, вона ж її і віднімає. Дитину потрібно розуміти і довіряти їй, це сприяє спілкуванню.

5. Вправа «Комплімент».

Інструкція. Учасникам пропонується висловити по колу один одному компліменти.

Рефлексія. Учасники діляться враженнями про зустріч.

Заняття № 4 Стилi виховання дитини

Мета. Створити сприятливі умови для підвищення батьківської компетентності шляхом усвідомлення і осмислення різних підходів у сімейному вихованні, формування вмiнь і навичок конструктивної взаємодії з дітьми у сім'ї.

Хід заняття.

Привітання, формулювання теми заняття.

1. Вправа „Інтерв'ю”.

Інструкція. Учасникам пропонується об'єднатись в пари і по черзі взяти інтерв'ю. Запитання: назвати ім'я, відомості про сім'ю, три речі, які Ви найбільше любите в житті, життєве кредо, найцікавіший спогад з дитинства.

Міні-лекція. Стилi виховання.

Розглядаються різні підходи у сімейному вихованні: авторитарний, ліберальний, демократичний.

Авторитарний. Дитина повинна підкорятися волі батьків. Такий образ батьків викликає у дитини почуття страху, злості, гніву, жалю, несправедливості, кривди, приниження, сорому. У поведінці дитини може з'явитися опір, брехня, покора, агресія, ворожість, бунт або лицемірство. У дитини з'являється переконання, що батьки її не розуміють і не люблять. Можливі наслідки: відсутність бажання дитини змінюватися, залежність від оцінок інших, нездатність творчо мислити, самостійно вирішувати проблеми, занижена самооцінка, відсутність віри у власні можливості.

Ліберальний. Батьки підкоряються волі дитини, щоб уникнути конфронтації. Свою волю дитина диктує за допомогою крику, плачу, шантажу, тиску. Можливі наслідки для дитини – відсутність почуття безпеки через своєрідну зміну ролей – батьки виявляються „слабкими”, а дитина „сильною”. У дитини може розвинутися імпульсивний спосіб реагування, егоїзм, нездатність підпорядковуватися авторитетові, суспільним та етичним нормам, а також працювати в колективі.

Демократичний. Батьки передають дитині важливі для них цінності, враховуючи почуття та потреби дитини, а в ситуації конфлікту шукають спільне рішення, яке б задовольняло всіх зацікавлених. Батьки поважають почуття, потреби та думки дитини. Допомагають дитині розкривати свої можливості, сприяють ставленню її адекватної самооцінки. Також батьки поважають свої потреби та почуття, можуть твердо сказати „ні”, коли ситуація вимагає цього. Тому дитина може бути задоволена сама собою, відчувати повагу до власної думки та думки батьків. У дитини розвивається впевненість у собі, повага до потреб і почуттів інших.

2. Вправа «Застосування стилів виховання».

Інструкція. Учасникам пропонується об'єднатись у три групи, кожна з яких вибирає картку з надписом «авторитарний», «ліберальний», «демократичний».

Пропонується у відповідності з написом на картці розглянути уявну проблемну ситуацію в сім'ї та за допомогою рольової гри продемонструвати її.

Проводиться обговорення розіграних ситуацій за схемою:

Як почувалися учасники в ролі дитини, батьків в кожному окремому випадку?

Як виявляють батьки свою любов до дитини у кожному з випадків?

Що важливого у розіграванні стосунків помітили „глядачі”?

Які висновки зробили для себе, аналізуючи виховні підходи в сім'ї?

Завдання "Проблемні ситуації". У вас в конвертах описані проблемні ситуації. Ваше завдання обговорити і на папері написати шляху рішення цієї проблемної ситуації.

Ситуація 1. У сім'ї Антон - небажана дитина. Мама говорить йому, що він не схожий на батька. Батьки постійно дотримуються строгого контролю над дитиною, застосовують покарання, не звертають уваги на дитину в достатній мірі. Антон відчуваючи це, стаючи упертим, замкнутим. Йому

важко порозумітися з однолітками і дорослими, адже він упевнений, що нікому не потрібний.

Ситуація 2. Олю батьки виховують строго. Удома існує постійний строгий режим, дисципліна. Беззаперечне виконання завдань. Якщо у Олі щось не виходить, вона це хворобливо переживає, але приховує свій біль, тому що вона має бути вихованою і стриманою. Дівчинка боїться, що якщо не зможе виконати якесь завдання, то не заслужить схвалення з боку батьків, або вихователів. Вона стала тривожною, негативно ставиться до себе. Оля часто залишається наодинці зі своїми переживаннями, думаючи, що вона не така як усі.

Ситуація 3. У сім'ї Сашу люблять усі. Все, що не зробить дитина, - це чудово, талант. Мама і папа завжди схвалюють його вчинки. Бажання сина миттєво задовольняються. Інтереси оточення ігноруються. Будь-який режим і дисципліна відсутні, обов'язки дитини зведені до мінімуму. Якщо щось робиться не так, як хочеться Саші, починаються істеричні реакції. В групі хлопчика однолітки не визнають за лідера, адже він насправді, окрім вихваляння, нічого не уміє. Самовпевненість змінює невпевненість, нерішучість, невміння постояти за себе, душевний дискомфорт. Саша став нелюдимим і агресивним.

Кожна ситуація розглядається, аналізується за напрямками:

Який стиль виховання в сім'ї?

Яка самооцінка дитини?

Як допомогти дитині налагодити контакт з однолітками, дорослими?

Які рекомендації можна дати батькам?

3. Вправа «Спогади дитинства».

Інструкція. Учасникам пропонується пригадати своє дитинство у віці, в якому зараз їхня дитина. Розмисліть над запитаннями:

Що для Вас було важливим?

Яким був Ваш характер, особливості поведінки.

Пригадайте вчинки Вашої дитини, які вам не подобаються і уявіть, як би Ви вчинили на її місці.

Спробуйте знайти в кожному з цих вчинків такі сторони, які можуть викликати у Вас розуміння чи навіть відчуття радості, задоволення.

Визначте в кожному конкретному випадку, що саме нагадує про Ваші вчинки з минулого.

Поміркуйте, які саме поведінкові прояви дитини відображають її індивідуальність та до чого вона прагне.

Учасники розповідають про свої спостереження.

Підсумок: найбільшою помилкою батьків є позбавлення дитини досвіду та здатності самостійно пізнавати життя.

4. Вправа «Як звертатися до дитини».

Інструкція. Учасникам пропонується об'єднатись в пари: «батько – дитина».

Учасник отримує дві картки з різними зверненнями (авторитарним, ліберальним, демократичним) і повинен з різною інтонацією сказати фразу відповідно до ситуації. Після програвання кожної пари учасники обговорюють, як краще звертатися до дитини.

5. Казка «Фіолетове кошеня».

Учасникам пропонується послухати казку Д.Соколова «Фіолетове кошеня».

Фіолетове кошеня мило лапи тільки в місячному сяйві.

-І що я маю з ним робити? – кішка плескала у лапи. - Адже хороше, розумне кошеня, а тут таке. Ну що ти будеш робити, хоч кіл на голові теши – ніщо не допомагає! Тільки в місячному! І що ти будеш робити!

-Ти що з ним бавишся? – проревів кабан. – Скупати його у сонячному світлі, або ще краще, - у річці! Подивіться на нього, - всі кошенята, як кошенята, а цьому місячне сяйво подавай!

-Та воно ще ж зовсім дурне! – каркала ворона. – Голова маленька, розуму небагато. Ось підросте – з сонячного світла не витягнеш!

Фіолетове кошеня мило лапи тільки в місячному сяйві.

Місяць був великий, білий, яскравий.

-Миле кошенятко,- говорив Місяць, - а чому ти фіолетове?

-А що ще якесь буває?- дивувалося кошеня.

-У мене є брат, - сказав Місяць, він дуже великий і яскраво жовтий.

Хочеш на нього подивитися?

-Він схожий на тебе? Звичайно, хочу.

-Тоді не лягай спати, коли я почну танути в небі, а трішки почекай. Він вийде з-за тієї гори і займе моє місце.

Рано-вранці кошеня побачило Сонце.

- Який же ти теплий! – вигукнуло кошеня. –А я знаю твого брата Місяця!

-Передавай йому привіт, - сказав Сонце, - коли зустрінеш. А то ми з ним рідко бачимося. - Звичайно, передам.

Фіолетове кошеня тепер вмів мити лапки не тільки на сонці, а навіть у мильній ванні.Ну і що?"

Запитання для коментування: Як Ви думаєте, про що була казка?

У казці зображені різні підходи до виховання дитини. Кішка, кабан і ворона – це звичні стереотипні підходи у вихованні, а саме: провина, погроза та насмішка. Місяць – це символ віри. Він допомагає розширити рамки можливостей і відкрити власні ресурси дитини. Виховуючи дитину, важливо прислухатися до неї, іти від її потреб, а не власного уявлення про них.

Рефлексія. Учасники діляться враженнями про зустріч.

Заняття № 5 Безумовна любов до дитини

Мета. Формування у батьків навичок конструктивної взаємодії з дитиною, створення поля безумовної любові.

Хід заняття

Привітання, формулювання теми тренінгу.

1. Вправа «Листівка»

Інструкція. Учасникам пропонуються частини листівки, необхідно, використовуючи невербальні засоби спілкування, знайти і зібрати частини своєї листівки.

2. Вправа «Батьківське програмування»

Інструкція. Учасникам пропонується відеоролик «Батьківське програмування», <https://www.youtube.com/watch?v=yu6Dt55tB6w>

Міні-лекція. Умовна і безумовна любов

Сім'я - зразок формування міжособистісних відносин для дитини, а батьки - зразки для наслідування. Не існує іншого інституту, крім інституту сім'ї, де закладаються основи формування дитини. Сім'я формує світогляд, поведінкові стереотипи. Часто від батьків можна почути таке звернення до дитини: «Якщо ти будеш хорошим хлопчиком (дівчинкою), то я буду тебе любити», «Не чекай від мене нічого доброго, поки ти не перестанеш ... (битися, лінуватися, грубити), і не почнеш ... (слухатися, допомагати, бути хорошою дитиною)».

В цих фразах дитині прямо повідомляють, що її приймають умовно, що її люблять (або будуть любити), тільки за певної умови. Умовне, оцінне ставлення до людини взагалі характерно для нашої культури. Таке ставлення закладається в свідомість дитини.

Є така закономірність: чим більше дитину сварять, тим гіршою вона стає. Виховання дитини - це не дресура: батьки існують не для того, щоб виробляти у дітей умовні рефлекси.

Що ж таке умовна і безумовна любов? (висловлювання учасників)

Безумовна любов - це коли ми любимо і повністю приймаємо себе, це коли ми любимо і приймаємо близьких і оточуючих нас людей такими, якими вони є, а не такими, якими ми хотіли б їх бачити.

3. Вправа «Розбери картки»

Інструкція. Учасникам пропонується розібрати картки, що характеризують умовну і безумовну любов

- у мене немає часу на тебе!
- чим я можу тобі допомогти?
- ти не заслуговуєш, уваги!
- вдома я з тобою розберусь!
- бачити тебе не хочу;
- добре, що ти у нас є;
- я рада тебе бачити;
- я тебе люблю;
- я скучила за тобою;
- бачили тебе не хочу;
- розумниця моя;
- без тебе ми б не впорались;
- навіть і слухати не хочу, замовкни!
- я дуже хочу, щоб тобі було добре;
- ну ти і нахаба!
- ти в мене такий помічник;
- я тобою пишаюся;
- ти мене розчарував;
- у тебе нічого не вийде;
- знай, що ми завжди поруч;
- роби що хочеш, мені байдуже;
- ти повинен робити те, що тобі сказали;
- спробуй зробити це сам, якщо не зможеш, я тобі допоможу;
- ми в тебе віримо;

- я допоможу тобі в цьому розібратися.

4.Вправа «Ситуації»

Інструкція. Учасникам пропонується розглянути ситуації.

Ситуація 1.

Хлопчик приніс у садочок нову іграшку. Друзі гралися з нею та зламали.

Вираз умовної любові. Винен сам, ти не вмієш слідкувати за речами.

Більше не проси купувати іграшки.

Вираз безумовної любові. Я розумію, ти засмутився., іграшку ми полагодимо. Добре, що ти поділився з друзями.

Ситуація 2.

Хлопчик грався з іграшками та прийшов час обідати. Мати сказала, що треба прибирати в кімнаті і йти їсти. Хлопчик прибирати відмовився.

Вираз умовної любові. Більше іграшки не отримаєш. Не здатен прибирати - не будеш и гратися, ледацюга.

Вираз безумовної любові. Я розумію, що прибирати іграшки тобі зараз не хочеться, це необхідно зробити щоб у домі було охайно, хочеш я тобі допоможу.

Ситуація 3.

Всіх дітей з садочку вже забрали і дівчинка залишилась останньою в групі. Вона подумала що батьки не люблять її, бо забирають пізно, і заплакала.

Вираз умовної любові. Будешь ревіти - наступного разу взагалі не заберу. В мене і так багато справ, а тут ще ті зі своїми слізьми.

Вираз безумовної любові. Заспокойся, я розумію - ти засмутилась. Мене затримали на роботі, я так поспішала до тебе і хвилювалась, бо я тебе люблю.

5.Вправа «Портрет дитини яку люблять умовно (безумовно)»

Інструкція. Учасникам пропонується утворити 2 команди і намалювати портрети: дитини яку люблять умовно (безумовно), з описом рис характеру, звичок, міжособистісних стосунків дітей. Презентувати свої роботи.

Висновок. Знаки безумовного прийняття підтримують дитину емоційно. Бажано відкрито говорити про свої почуття, не приховувати їх. Висловлювати

несхвалення особливим чином: засуджувати не саму дитину, а її вчинок. Якщо дитина негарно поводиться про це треба сказати спокійно: «Я люблю тебе, але твою поведінку я не схвалюю».

Рефлексія. Учасники діляться враженнями про зустріч.

Заняття № 6 Розуміння дитини

Мета. Формування у батьків навичок конструктивної взаємодії з дитиною.

Хід заняття.

Привітання, формулювання теми тренінгу.

1. Вправа «З чим я пройшла (ов)»

Інструкція. Учасникам пропонується по черзі завершити фразу «Мене звуть ... (ім'я) і я прийшла на зустріч з... (назвати почуття в цей момент, або сподівання від зустрічі).

2. Тест «Як ви розумієте свою дитину»

Інструкція. Учасникам пропонується відповісти на запропоновані запитання дайте відповідь «так», «ні», «не знаю». Тест «Як ви розумієте свою дитину»

1. На деякі вчинки дитини ви часто реагуєте «вибухом», а потім жалкуєте про це: а) так (0 балів); б) ні (10 балів); в) не знаю (5 балів).

2. Іноді ви користуєтеся допомогою або порадами інших осіб, коли ви не знаєте, як реагувати на поведінку вашої дитини:

а) так (10 балів); б) ні (0 балів); в) не знаю (5 балів).

3. Ваші інтуїція й досвід - кращі радники у вихованні дитини:

а) так (0 балів); б) ні (10 балів); в) не знаю (5 балів).

4. Іноді вам трапляється довірити дитині секрет, який нікому іншому ви б не розповіли:

а) так (10 балів); б) ні (0 балів); в) не знаю (5 балів).

5. Вас ображає негативна думка про вашу дитину інших людей:

а) так (0 балів); б) ні (10 балів); в) не знаю (5 балів).

6. Вам трапляється просити у дитини вибачення за свою поведінку:

а) так (10 балів); б) ні (0 балів); в) не знаю (5 балів).

7. Ви вважаєте, що дитина не може мати секретів від своїх батьків:

а) так (0 балів); б) ні (10 балів); в) не знаю (5 балів).

8. Ви помічаєте між своїм характером і характером вашої дитини розходження, які іноді вас дивують (радують):

а) так (10 балів); б) ні (0 балів); в) не знаю (5 балів).

9. Ви занадто переживаєте неприємності або невдачі вашої дитини:

а) так (0 балів); б) ні (10 балів); в) не знаю (5 балів).

10. Ви можете утриматися від покупки цікавої іграшки для дитини (навіть якщо у вас є гроші), тому що знаєте, що їх забагато:

а) так (10 балів); б) ні (5 балів); в) не знаю (5 балів).

11. Ви вважаєте, що до певного віку кращий виховний аргумент для дитини - фізичне покарання (ремінь):

а) так (0 балів); б) ні (10 балів); в) не знаю (5 балів).

12. Ваша дитина саме така, про яку ви мріяли:

а) так (10 балів); б) ні (0 балів); в) не знаю (5 балів).

13. Ваша дитина завдає вам більше турбот, ніж радості:

а) так (0 балів); б) ні (10 балів); в) не знаю (5 балів).

14. Іноді вам здається, що дитина учить вас мислити по – новому, новим формам поведінки:

а) так (10 балів); б) ні (0 балів); в) не знаю (5 балів).

15. У вас конфлікти із дитиною:

а) так (0 балів); б) ні (10 балів); в) не знаю (5 балів).

Підбиття підсумків. 100-150 балів. Ви правильно розумієте дитину. Ваші погляди і судження - ваші союзники у вирішенні виховних проблем. Якщо це реалізовано на практиці, вас можна визнати прикладом батьківства. Для ідеалу вам не вистачає одного маленького кроку. Ним може стати думка вашої дитини.

50-99 балів. Ви на вірному шляху до кращого розуміння дитини. Свої тимчасові труднощі або проблеми з дитиною ви можете розв'язати, почати потрібно з себе. Не намагайтеся виправдовуватися нестачею часу або натурою вашої дитини. Ви здатні самостійно вирішувати проблеми. І не забувайте, що розуміти - не завжди означає приймати. Не тільки дитину, але й власну особистість теж.

0-49 балів. Здається, можна більше співчувати вашій дитині, ніж вам, оскільки вона не має батьків як добрих друзів і провідників на важкій дорозі отримання життєвого досвіду. Але ще не все загублено. Якщо ви дійсно хочете щось зробити для своєї дитини, спробуйте інакше. Може, ви знайдете когось, хто вам у цьому допоможе. Це не буде легко, зате в майбутньому повернеться подякою і сформованим життям вашої дитини.

3. Відеоролик «Про що мріють діти»

Інструкція. Учасникам пропонується відеоролик «Про що мріють діти: [//www.youtube.com/watch?v=v04nQyrwjDQ](https://www.youtube.com/watch?v=v04nQyrwjDQ)

Обговорення. Яким чином можна висловити своє безумовне прийняття?

Привітним поглядом, ласкавим дотиком, зверненням: Я рада тебе бачити, ти мені подобаєшся, я люблю, коли ми разом, як добре, що ти є.

Обіймати дитину потрібно кілька разів на день (4 обійми абсолютно необхідні кожному просто для виживання, а для гарного самопочуття необхідно не менше 8 обіймів і це не тільки дитині, але і дорослому).

4. Вправа «Десять якщо»

Інструкція. Учасникам пропонується прослухати вислови:

Якщо дитину постійно критикують - вона вчиться ненавидіти.

Якщо дитина живе у ворожнечі - вона вчиться агресивності.

Якщо дитину висміюють - вона стає відлюдною.

Якщо дитині постійно докоряють - вона починає жити із почуттям провини.

Якщо дитина зростає у терпимості - вона вчиться сприймати інших.

Якщо дитину підбадьорюють - вона починає вірити у себе.

Якщо дитину заохочують - вона вчиться бути вдячною.

Якщо дитина зростає в чесності - вона вчиться бути справедливою.

Якщо дитину підтримують - вона вчиться цінувати себе.

Якщо дитина живе у розумінні та доброзичливості - вона вчиться знаходити любов у цілому світі.

5. Гра «Скажи комплімент»

Інструкція. Учасникам пропонується побажати один одному щось, приємне.

Рефлексія. Учасники діляться враженнями про зустріч.

Заняття № 7 Любити дитину

Мета. Формування уявлення про любов як піклування про потреби дитини.

Хід заняття:

Привітання, формулювання теми тренінгу.

1. Вправа «Що значить любити дитину?»

Інструкція. Учасникам пропонується розмислити над тим що значить любити свою дитину? (Відповіді батьків)

Для когось любити дитину - значить піклуватися про неї, цікавитися її життям, возити її відпочивати, купувати їжу і дорогі речі ... Проте, любити свою дитину - це приймати її, говорити: «Я тебе люблю!». Це дуже важливі слова, вони живлять малюка. Батьківську любов згодом діти переносять у власні сім'ї. Їх необхідно чути кожній людині...

Одного разу у хлопчика запитали, коли останній раз батьки говорили, що люблять його. Він спокійно відповів, що вчора, і мама і тато.

- А хто ще живе з вами? - питаю я.
- Бабуся і дідусь, - каже хлопчик.
- А вони давно говорили, що люблять тебе? - знову цікавлюся я.
- Учора - відповідає він.
- А що вчора було?
- День народження!

На жаль, буває так, що батьки не люблять своїх дітей. Чому деякі батьки не достатньо люблять своїх дітей?

2. Вправа «Заборона»

Учасникам пропонується обрати ролі: дитина, мама. Дитина стає в центр кола. Мати «піклується» про дитину: стежить за тим, щоб швидко не бігала, не стрибала, не ходила по калюжах, не збирати гілочок і каміння, була охайною, слухняною...

Уявіть, що Ви – звичайна енергійна, допитлива дитина. Ви з мамою поспішайте в дитячий садок.

- Мама, подивись яка гарна пташка на дереві, як вона називається?

Дитина задивляється на пташку і падає.

- Дивись під ноги, вічно крутиш головою!

Зав'язуємо дитині очі.

Йдуть далі, зустрічають по дорозі колегу мами. Дорослі обмінююся новинами. Дитина слухає, а потім говорить:

- Мама, а що таке «бовдур»?

- Не можна втручатися в розмову дорослих! Закрий свої вуха!

Зав'язуємо дитині вуха.

Йдуть далі.

- Дитина починає голосно співати пісеньку.

- Не кричи!

Зав'язуємо дитині рота.

Йдуть далі. Дитина піднімає гарний осінній листочок.

- Подивись, знов забруднив руки! Викинь негайно, вічно ти щось підбереш!

Зав'язуємо дитині руки.

Дитина стрибнула у велику калюжу і забруднила нові чобітки.

- Негайно вийди з калюжі, нечепура!

Зав'язуємо дитині ноги.

Дитина починає плакати.

- Замовкни, перестань ревити, як корова!

Зав'язуємо дитині серце.

Аналізуємо, що відчуває дитина у таких випадках, як правильно поступити дорослим? Приділити дитині увагу: пояснити назву пташки; заспівати разом пісеньку; зібрати букет гарних листочків; обійти калюжу, або взути гумові чоботи... Дитину потрібно зрозуміти, вона потребує уваги, нової цікавої інформації, сердечних стосунків. Батьки мають допомогти дитині пізнавати навколишній світ.

3. Вправа «Мій Космос»

Інструкція. Учасникам пропонується слухати спокійну музику. Влаштувайтесь зручніше, розслабтеся і уявіть собі зоряне небо, на якому запалюються зірки. На перший погляд, здається, що всі вони однакові. Але ось проходить одна, дві хвилини, і ми вже помічаємо, що одна з зірок більше за інших, а якась світить яскравіше всіх. Відрізняються вони за характером світла, який посилають на землю: він може бути і блакитним, і рожевим, і білим. Але ж, людину можна теж порівняти із зіркою: на перший погляд, у нас багато спільного, але якщо придивитися пильніше, - кожна людина неповторна. У кожного свій світ, в якому він живе, свій Космос.

Продовжимо вдивлятися в нічне небо. Знайдіть на ньому свою зірку. Приблизьте її до себе і розгляньте: вона більше інших зірок, менше або така ж? Якого кольору ваша зірка? Яке світло випромінює: тепле або холодне? А тепер зменшіть свою зірку до розмірів тенісного м'ячика. Покладіть її на долоню. Вона чудова, чи не так? Пошліть їй своє тепло, ніжність, шепніть їй: «Ти прекрасна!».

Відпустіть її назад на небо, прослідкуйте її шлях, а коли вона займе своє місце на нічному небі, посміхніться їй, щоб вона знала: ви завжди поруч.

4. Аплікація «Мій Космос»

Інструкція. Учасникам пропонується виготовити аплікації. Перед вами блакитний аркуш паперу - це Космос. Поки на ньому немає жодної зірки. Кожен з вас зараз створить свій Космос. У ній буде стільки зірок, скільки ви захочете. Їх ви віріжите з кольорового паперу і приклейте на лист. Це і буде ваш Космос.

Знайдіть серед всіх зірок ту, яка найбільше вас приваблює - свою зірку. Підпишіть її - «Я». Тепер знайдіть зірочку для свого малюка. Підпишіть її теж. Визначте зірку вашого чоловіка, напишіть його ім'я. Решті зірок дайте імена своїх рідних і близьких, всіх тих, хто вас оточує. У вашому Космосі не повинно бути жодної безіменної зірки!

Пояснювальна частина. З точки зору психології, ви створили світ, в якому живете і висловили емоційне ставлення до свого соціального оточення.

Проаналізуємо те, що у вас вийшло: зверніть увагу на те, де знаходиться зірочка «Я»: в центрі листа, вгорі, внизу або збоку. Про це ж свідчить і розмір зірки. Якщо ваша зірка найбільша і знаходиться в центрі листа або вище, значить, ви завжди хочете бути в центрі уваги. У вас висока самооцінка. Якщо ж ваша зірочка маленька, і ви її помістили в куточку, далеко від інших, то вам слід замислитися: чи не применшуєте ви власну значимість?

Колір зірки розповідає про ваш емоційний стан:

синій колір говорить про те, що ви бачите себе або іншої людини сумлінним, спокійним, але кілька холодним;

червоний - доброзичливим, товариським, енергійним, впевненим, але дратівливим;

рожевий - ніжним, чутливим, вразливим;

помаранчевий - гнучким, добрим, чуйним, художньо обдарованим, з хорошим настроєм, але поверхневим, з нестійкими інтересами і схильністю захоплюватися;

жовтий - дуже активним, відкритим, товариським, веселим;

фіолетовий - неспокійним, емоційно напруженим, яка потребує душевному контакті;

коричневий - залежним, чутливим, розслабленим;

чорний - мовчазним, егоїстичним, ворожим.

А тепер з'ясуйте, де знаходиться зірочка вашого малюка. Якого вона розміру? Використовуючи колірну шкалу, проаналізуйте ваше сприйняття дитини: значуща він фігура в вашому світі чи ні? Як ви сприймаєте її на емоційному рівні? Зірочка вашого малюка знаходиться поруч з вами або десь далеко? А може, ваша і його зірка зображені поруч, але на відстані від усіх інших? Подумайте самі, про що це може свідчити. Якщо ж зірочка вашої дитини знаходиться далеко від вас, то чиї зірки його оточують? Таким же чином проаналізуйте місцезнаходження зірки вашого чоловіка. Якщо вона знаходиться поруч з вашою і зіркою вашої дитини, значить, все в порядку. А якщо немає? Яку роль відіграє ваш чоловік в родині? Чи не думаєте ви, що він

відсторонився від виконання своїх обов'язків? Чи достатньо часу він проводить з родиною?

Розгляньте всі зірки свого Космосу. Зверніть увагу на зірки чорного і коричневого кольору. Подумайте, кому і чому вони «дісталися»? Які відносини у вас з цими людьми?

5. Притча «Ластівка»

Інструкція. Учасникам пропонується притча про ластівку: «Жила-була ластівка. У неї було троє діточок. Її гніздечко знаходилося на обриві річки. Вони жили щасливо і раділи один одному весь цей час. Але як завжди навесні почалася повінь. Вода в річці почала підніматися і піднялася настільки, що ось-ось затопить гніздечко. Ластівка зрозуміла, що скоро вони можуть загинути. На середині річки був високий острів, і багато птахів рятувалися на ньому. Ластівка теж вирішила врятувати на ньому своїх дітей. Вона взяла одну дитину в дзьоб і полетіла з ним через річку до острова. Але на середині шляху вона зрозуміла, що не розрахувала свої сили. І почала опускатися все нижче до річки. Коли пташеня зрозуміло, що мама його втомлюється, він почав просити її: «Мамо, спаси мене, будь ласка! Якщо ти мене врятуєш, я все буду робити для тебе. Коли я виросту, я ніколи тебе не покину». Але у ластівки не вистачило сил, і вона випустила дитину з дзьоба.

Вона прилетіла на острів, відпочила і полетіла за другим своїм пташеням. Вона взяла його в дзьоб і знову полетіла через річку. Але не пролетіла і половини шляху, як сили її покинули. Вона ще важче стала махати крильцями. Тоді пташеня почав благати: «Мамочко, рідна, спаси мене, будь ласка! Адже я, коли виросту, буду піклуватися про тебе, буду поїти тебе і годувати, завжди буду пам'ятати про те, що ти мене врятувала». Але ластівка не змогла його винести і друга її дитина загинула.

Вона знову полетіла на острів, відпочила на ньому і полетіла за своєю останньою дитиною. Вона взяла його в дзьоб і, майже знесилена, полетіла в свою останню дорогу, розсікаючи крилами воду. Вона намагалася з усіх сил, щоб врятувати хоча б оце пташеня. Але сили стрімко покидали її. Дитина

почала благати: «Мамочко, миленька, рідна моя, я прошу тебе тільки про одне: спаси мене, будь ласка. Адже коли я виросту, і моє гніздечко з дітьми буде затоплювати річка, я тоді теж спасу своїх дітей так само, як ти сьогодні врятувала мене ». Ластівка перейнялася словами цієї дитини і врятувала його єдиного з надією про майбутнє».

Ставитесь до своїх дітей так, як ви хочете, щоб вони ставилися до вас.

Рефлексія. Учасники діляться враженнями про зустріч.

Заняття № 8 Батьківська мудрість

Мета. Поглибити знання батьків з питань морального виховання та дати можливість батькам поділитися своїм досвідом сімейного виховання.

Хід заняття.

Привітання, формулювання теми тренінгу.

1. Вправа «Презентація сім'ї»

Інструкція. Учасникам пропонується по черзі за допомогою презентації на аркушах паперу представити свою сім'ю всій групі і розповісти про сімейні традиції, захоплення, обереги тощо.

2. Вправа «Народна мудрість»

Інструкція. Учасникам пропонується продовжити прислів'я про батьків і дітей.

Важко переоцінити вплив сім'ї, родини на розвиток, навчання і виховання дитини. Від народження дитини і до кінця свого життя батьки турбуються про долю дітей. Мати не тільки береже, а й навчає усьому: охайності, працьовитості... батько – захисник роду, годувальник сім'ї. Батькове слово – закон. Це було відомо здавна і знайшло своє відображення у крилатих фразах, афоризмах, у багатьох піснях, примовках, прислів'ях говориться про це.

Яке дерево, такі в нього й квіточки, які батьки... (такі їхні діточки)

Який корінь, такий і пагінець, які самі... (такі й сини)

Який кущ, така й калина, яка мати... (така й дитина)

Який дуб, такий й тин... (який батько, такий син)

Не навчив батько, не навчить... (і дядько)

Коли дитину не навчиш у пелюшках, то не навчиш... (і в подушках)

Коли тато каже «так», а мати – сяк, росте... (дитина, як будяк)

Що вчать удома діти, те знають і... (сусіди)

Умів дитя народити, умій... (і навчити)

Як під сонцем квітам... (так із матір'ю дітям)

Як мати рідненька, то й сорочка... (біленька)

На сонці тепло, а біля матері... (добре)

Мати сильно махне... (та легенько вдарить)

Мати однією рукою б'є... (а другою гладить)

У дитини заболить пальчик, а в матері... (серце)

Добрі діти – батькам вінець, а злі діти... (кінець)

Добрі діти доброго слова послухають, а лихі й... (дрючка не бояться)

Коло батька чемно вітаються, коло матері... (вклоняються)

3. Вправа «Опір»

Інструкція. Учасникам пропонується розділитися на пари, стати обличчям один до одного, одному члену пари затиснути руку в кулак і тримати кулак перед напарником. Повідомляє завдання одному з кожної пари – якомога швидше розтулити кулак партнера. Через 10 секунд ведучий зупиняє вправу і констатує, що більшість учасників намагалися змусити партнерів розтулити долоню силою, проте чим більшої сили вони докладали, тим більшим був опір. Ведучий запитує, чи застосував хто – небудь інший спосіб спонукати партнера розтулити долоню (наприклад, чемно попросити). Як правило, комусь з учасників спало на думку використати цей найпростіший спосіб. З приводу цієї вправи ведучий ініціює обговорення ефективності різних методів, фокусуючи увагу на корисності дій без примусу, за умов поваги до інших.

4. Перегляд відеоролика «Щастя – це просто»

Інструкція. Учасникам пропонується переглянути відеоролик. Прийде час, і ваші діти матимуть свої сім'ї, самі стануть батьками. Якою вони уявляють свою майбутню сім'ю, як вони виховуватимуть своїх дітей? Які принципи успадкують від вас, своїх батьків, а що робитимуть інакше?

Перегляд відеоролика. <https://www.youtube.com/watch?v=8rYoZZ4cS38>,

Звернення дітей до батьків. Дорогі батьки, пам'ятайте, що ви самі запросили нас до своєї родини. Коли-небудь ми залишимо батьківську оселю, але до того часу навчіть нас, будь ласка, мистецтва бути людиною.

Ми бачимо світ інакше, ніж ви. Просимо вас, поясніть нам: що? коли? і чому? кожен із нас має робити.

Наші ручки ще маленькі. Не очікуйте від нас досконалості, коли ми застилаємо ліжко, малюємо, розфарбовуємо або кидаємо м'яча.

Дайте нам трохи самостійності, дозвольте робити помилки, щоб ми на них училися. Тоді ми зможемо самостійно приймати рішення у дорослому житті.

Ми вчимося у вас усього: слів, інтонацій, голосу, манер. Ваші слова, почуття і вчинки повертатимуться до вас через нас. Тому навчіть нас, будь ласка, кращого. Пам'ятайте, що ми разом не випадково: ми маємо допомагати одне одному.

Ми хочемо відчувати вашу любов, хочемо, щоб ви частіше брали нас на руки, пригортали, цілували. Але будьте обережні, щоб ваша любов не перетворилася на милиці, які заважатимуть нам робити самостійні кроки.

Любі мої, ми вас дуже – дуже любимо! Покажіть нам, що ви також нас любите!

Любіть дитину. Знаходьте радість у спілкуванні з нею. Частіше пригортайте, цілуйте, обіймайте. Дайте їй місце в сім'ї.

Розмовляйте з дитиною, цікавтеся справами і проблемами. Нехай не буде жодного дня без прочитаної разом книжки.

Дозволяйте дитині малювати, розфарбовувати, вирізати, ліпити, наклеювати. Не виховуйте з дитини лише споживача, нехай вона буде рівноправним членом вашої сім'ї зі своїми правами і обов'язками.

5. Вправа «Аплодисменти»

Учасникам пропонується уявити на одній долоні посмішку, на іншій – радість. А щоб вони не втекли від нас, їх треба міцно – преміцно поєднати в аплодисменти.

Рефлексія. Учасники діляться враженнями про зустріч.